

ספר

עקבי אליהו

ענפים מתורת החינוך

פרקי הדרכה והארה בדרך החינוך
יסודות בנין החינוך ע"פ סדר פרשיות התורה

בראשית • שמות • ויקרא

נערך ונכתב ע"פ כתבי איש החינוך
הרב עקיבא אדלר שליט"א
מנהל מוסדות התורה בלונדון
בית מדרש עליון - ובית שרה שנירר

יסודות הספר מושתתים ע"פ השקפותיו ודרכו הסלולה של
הגה"צ הרב שלמה וולבה זצוק"ל
אשר היה כאילן רב פירות אשר על יובל ישלח שורשיו פירות
תנובתו, השקפותיו, עקרונותיו הנחיל לדורות
ההסתופפות בצל ענפיו, היא אשר הנחילה השקפות אמת מוצקות
בתורת החינוך וענפיה המובאים בספר זה.

מהדורה חדשה - תשרי תשע"ד

מבית תשע"ב

פרשת וירא

- הכנסת אורחים - הכרה בחשיבות האדם לב
 מעלת המצוה ◊ כבוד הזולת הוא כבוד חברא
- מהי אמת ומהו שקר? לה
 שינוי מהאמת - מתי?
- תפילה לה
 תפילה על רשעים ◊ עת צרה - זמן תפילה

פרשת חיי שרה

- דורות ישרים ומבורכים - כיצד זוכים? מ
 מדת התמימות ◊ תמימות התורים - תנאי לתמימות הילדים ◊ דוגמא אישית לטוב ולמוטב
- הדיבור - עדות לפנימיות האדם מה
 הבדלי הדורות - "שאל אביך ויגדך" מז
 כבוד מבוגרים ◊ המגיע לכבוד - הערכה

פרשת תולדות

- אהבה מהי? א
 אהבה לעומת פגוק ◊ נתינה מולידה אהבה ◊ אהב - מי שאהוב ◊ אהבה - יסוד עקרי בחנוך
- החינוך - כאתגר גג
 גידול בנים גה
 השתדלות בחנוך - עד היכן? ◊ השתדלות רוחנית בחנוך ◊ הגשמיות ככלי לעבודת ה' ◊ שלוב הגישות בחנוך

פרשת ויצא

- ההסתפקות מ
 ההסתפקות במועט מקנה אושר ◊ המנעות מחיי מותרות ◊ תפלה על צרכים גשמיים

- קנאה ותחרות לטוב ולמוטב פד
 מחי הקנאה השלילית - מחי הקנאה החיובית - הדרך לתנצל מקנאה
- טעמי המצוות - חשיבותם ומטרם פח
 הבנת טעם המצוה - מביאה לשמחה בקיומה ◊ חשיבות קיום מצוות בשמחה
- כח הדמיון ומשמעותו לטוב ולמוטב עג
 הבנת עולם הילד - הדמיון - כח חיוני בעבודת ה' - דמיון שלילי - מסייע לדבר עבירה

פרשת וישלח

- חובתנו - בהיותנו בגלות פו
 גם השרדות עם ישראל בגלות - "והיה המחנה הנשאר לפליטח"
- מכים קטנים - ערכם ומהותם פפ
 השם - עדות למהות פה
 אמור לי מה שמך ואומר לך מי אתה
- חובת שמירת ההורים על ילדיהם פז
 צניעות - גם בפנימיות

פרשת וישב

- בקשת שלווה בעוה"ז פח
 חנוך ילדים - מצוה תמידית לכל אורך חיינו
- מחלוקת הילדים - להתערב או לא צא
 אחריות ההורים על דוד ההמשך צב
 דוגמא אישית של ההורים
- יום הולדת צה
 חודמנות למתן תשומת לב חיובית
- הדרך להקנית מידת הבטחון בחינוך צו

אך עדיין יש מקום לתמיהתו של ר' יצחק: מדוע לא התחילה התורה במצות החודש - אשר היא בטוי להתחדשות של עם ישראל?

במה עדיף חידוש העולם ע"פ חידוש עם ישראל?

נעמיק מעט במהות החידוש בעם ישראל: ישראל נמשלו ללבנה, מה חלבנה מתחדשת כך עם ישראל מתחדשים הם. הלבנה היא סמל למהות חכם. יוצא איפוא שקיום האומה הישראלית נעוץ בהתחדשות.

ויתרה מכך, מהו תכלית העולם? מהי מטרת הבריאה כולה? "בשביל ראשית, בשביל ישראל שנקראו ראשית (רש"י שם)

ומהי המעלה המקיימת עם זה? ההתחדשות!

אשר היא חלק מהותם כעם.

נמצאנו למדים: כל הוית העולם והעם תלוי בהתחדשות.

זהו התרוץ המובא ברש"י: "שאם יאמרו אומות העולם 'לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים', הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו".

ארץ ישראל עם כל נתוניה הרוחניים היא מקום הגדול החיוני של אומה זו, והתורה התחילה בחידוש העולם כיון שבכך תלוי הקיום של העם. ההסטוריה של עם ישראל אשר עתיד האומה תלוי בה, ובזה עדיפות להתחיל בחידוש העולם ע"פ חידוש העם.

הנה כי כן, ההתחדשות היא יסוד חיוני עד מאוד, אשר בו תלוי ההויה וחקיום של העולם והעם בכלל וכל אחד ואחד בפרט.

בעבודתנו במלאכת הקודש, מלאכת החינוך, עלינו להחדיר לתודעתינו יסוד בסיסי זה; תמיד ניתן לתקן, תמיד ניתן להתחיל מתחילה תמיד ניתן לדפדף לאחור, לתקן את המעות, ל-ה-ת-ח-ד-ש!

יש לשדר לבננו, אמנם אמת טעית, נכשלת, אך לעולם אין דלתות התשובה נעולות בפניך, אדרבה השערים פתוחים, תמיד אפשר לחזור ולהכנס תחת חסותם, לתקן את המעוות, לשנות, להשתנות, להתחדש!

נתבונן נא בספר בראשית ונראה: כל שנה מחדש גוללים את ספר התורה לראשיתו, מדפדפים לאחור - לפרשת בראשית, חוזרים לראשית - מתחדשים.

מעגל השנה ג"כ מבוסס על יסוד זה: מעגל של התחדשות, ארבע עונות חשנה, סתיו - בחינה של שלכת, עלים נושרים, מגיע חורף מעונן, סוער, קודר חשוך והנה כבר מגיע האביב והקיץ עם ניצני הפריחה והאילנות המלבלבים, חגון הירוק הפורח המאיר, המצליח... ואז שוב חוזר חלילה הסתיו והחורף ובסיומם מתחילה שוב התחדשות הפריחה.

כל יום תעלה השמש במזרח ותאיר את העולם, וכשיסתים היום תשקע בפאתי מערב, חושך יורד, אך הנה כשיסתים הלילה שוב יפציע האור ויבוא יום חדש לעולם. יום גדוש בכוחות מיוחדים, כל יום והכוחות המחודשים שלו, כל יום ניתן לפתוח דף חדש - להתחיל מחדש.

אם נטע בבננו את נטעי ההתחדשות, - את היכולת התמידית להשתנות, להתחיל מחדש, אז נמנע את היאוש והנחיתות העלולים להגיע בהעדר ההתחדשות, אשר הם לא די שלא מעודדים להתקדם הלאה, אלא גורמים לילד לסגת אחור, לאבד את האמון בעצמו וביכולת להשתנות.

חרש"ר חירש מחזק נקודה זו בבאורו על הפסוק "וישע ח' אל חבל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שעח" (בראשית ד, ח).